

Z á z n a m

ze semináře Odborné skupiny Organizace výzkumu ČFS JČMF Akademické fórum V

Metodika hodnocení výsledků výzkumu – prospívá nebo škodí?

Seminář se konal ve čtvrtek 11.6.2009, 14:00-16:30,
v posluchárně v sídle Jednoty českých matematiků a fyziků, Praha 1, Žitná 25.

Semináře se zúčastnili:

Prof. RNDr. Martin Černohorský, CSc., Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity,
předseda OS OV ČFS JČMF;
RNDr. Jaroslav Dittrich, CSc., Ústav jaderné fyziky AV ČR,
místopředseda České fyzikální společnosti;
RNDr. Zdeněk Jiráček, CSc., Fyzikální ústav AV ČR, vědecký tajemník Učené společnosti ČR;
RNDr. Pavel Krejčí, CSc., ředitel Matematického ústavu AV ČR;
RNDr. Jiří Rákosník, CSc., zástupce ředitele Matematického ústavu AV ČR,
místopředseda České matematické společnosti, místopředseda OS OV ČFS JČMF;
Antonín Šimůnek, Fyzikální ústav AV ČR;
Mgr. Josef Šlerka, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy,
místopředseda Akademického senátu UK;
Prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc., vládní zmocněnec pro evropský výzkum;
Mgr. Samuel Zajíček, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy,
místopředseda Akademického senátu FF UK;
Prof. RNDr. Jiří Zlatuška, CSc., děkan Fakulty informatiky Masarykovy univerzity,
místopředseda Rady vysokých škol, člen OS OV ČFS JČMF.

1. Uvítání a slovo k programu.

Po registraci (13:30-14:10) zahájil seminář ve 14:15 M. Černohorský uvítáním a poukazem na Program, List Diskusní příspěvek pro formulování příspěvku na místě a došlé příspěvky. Informoval o korespondenci v údobí od Akademického fóra IV a o omluvách neúčasti V. Haasze, J. Musilové, D. Münicha, V. Roskovce a J. Smítala pro služební povinnosti (zkoušky, obhajoby, zahraniční cesta). Příspěvky V. Haasze a D. Münicha a prezentace J. Musilové, J. Rákosníka a J. Zlatušky (<http://cms.jcmf.cz/osov/>) jsou nadále otevřeny k odborné diskusi a k odborným vyjádřením, žádoucím zejména ze strany tvůrců a zastánců principiálně vadné Metodiky hodnocení výsledků výzkumu a vývoje, prokazatelně poškozující – nejen ekonomicky – celou oblast vědy a výzkumu, jak na vysokých školách, tak všude jinde.

Příspěvky prezentované na Akademických fórech jsou konstatováním fakt. Nestávají se při své srozumitelnosti předmětem rozsáhlých diskusí, spíše jen dokreslujících poznámek. Je to dáno jistou jednostranností těchto veřejně přístupných seminářů, jichž se může kdokoli zúčastnit. Zastánci Metodiky a stylu práce Rady pro výzkum a vývoj se Akademického fóra nezúčastňují. Je příznačné, že Rada pro výzkum a vývoj, tento orgán, který by měl být vzorem otevřenosti a odbornosti, obecně nejeví o skutečně odbornou diskusi zájem a kontakt s odbornou veřejností realizuje úřednickým vypořádáváním připomínek buď jejich ignorováním, anebo způsobem, který je ukázkou uplatnění moci tam, kde má jít o argumentaci, která ob stojí ve veřejné diskusi – tu členové Rady rozhodně nevyhledávají.

2. Příspěvky prezentované Akademickému fóru před 11.6.2009 (AF-IV, AF-V):

- Jana Musilová: Možnosti a omezení kvantitativního hodnocení výkonu ve výzkumu a vzdělávání.
Jiří Rákosník: Metodika hodnocení a její použití – cíle, možnosti, dopady.
Jiří Zlatuška: Metodické problémy v Metodice.
- Publikační rozdíly přírodní vědy vs. humanitní vědy.
- Zkušenosti s bibliometrií ze zahraničí.
M. Černohorský: K Akademickému fóru 11.6.2009.
M. Černohorský: K nezdaru Bílé knihy terciárního vzdělávání.
V. Haasz: Vyjádření k bodu 1 Akademického fóra IV 28.5.2009.
D. Münich: Čtyři systémové nedostatky stávajícího systému Metodiky.
M. Černohorský: K problematice Metodiky hodnocení výsledků výzkumu a vývoje.
M. Černohorský: Dopis premiérovi.

S výjimkou posledních dvou jsou uvedené příspěvky vyvěšeny na webové stránce OS OV ČFS JČMF <http://cms.jcmf.cz/osov/>.

2.1. M. Černohorský: K problematice Metodiky hodnocení výsledků výzkumu a vývoje

Vzhledem k tématu Akademického fóra předkládám k diskusi problematiku charakterizovanou níže uvedenými body 1 až 5.

Je snadné představit si otázky, na něž body 1 až 5 jsou kladnými odpověďmi. Na tyto otázky lze odpovědět rovněž záporně, popřípadě reagovat i jinak než jednoznačně kladně nebo záporně. Podle míry informovanosti může odpověď na otázku vyžadovat různě obsáhlé odůvodnění, resp. objasnění.

1. Analýza Metodiky hodnocení výsledků výzkumu a vývoje, zaváděná Radou pro výzkum a vývoj (RVV), prokázala odbornou pochybenost tvorby Metodiky od jejího samého počátku.
2. RVV jako grémium vybavené exekutivní mocí má možnost ignorovat nebo bez odůvodnění odmítat nezpochybnitelně fundované poukazy respondentů, včetně České konference rektorů a Rady vysokých škol, na odbornou nedostatečnost produktů RVV.
3. RVV využívá v rozporu s elementárními požadavky na plnění zákonných povinností možnost, uvedenou v bodě 2.
4. Obhajoba nebo podpora prokázaně vadných materiálů je pro její nositele a podpůrce v očích významné části odborné i laické veřejnosti diskvalifikující pro zastávání jakékoli veřejné funkce spojené s řízením výzkumu.
5. Je namístě na danou, při zveřejnění materiálů RVV dokumentačně doložitelnou situaci příslušné vládní činitele a širokou veřejnost upozornit.

2.2. M. Černohorský: Dopis premiérovi

Brno, 12.6.2009

Vážený pane premiére,

dovoluji si obrátit se na Vás s upozorněním týkajícím se Rady pro výzkum a vývoj, jejíž jste předsedou.

Právě zaváděná Metodika pro hodnocení výsledků výzkumu a vývoje je principiálně vadná, protože je založena na hodnocení multidimenzionálního systému jediným číselným parametrem.

Dovoluji si dát k úvaze závčas na tuto skutečnost reagovat a předejít tak škodám, nejen ekonomickým, nehledě na snad ještě důležitější aspekt – nevratně diskreditující znevážení požadavku odbornosti vrcholného státního orgánu. Jistě je legitimní uplatňovat v rozhodovacích procesech politické preference, avšak při rozhodnutích opírajících se o materiály odborně prokazatelně hrubě vadné mohou být politici předmětem někdy nezáměrné, někdy záměrné manipulace.

S přáním všeho dobrého a s pozdravem

v úctě

Prof. RNDr. Martin Černohorský, CSc.

předseda Odborné skupiny Organizace výzkumu ČFS JČMF

(Tento dopis, předložený na Akademickém fóru jako diskusní příspěvek, byl 12.6.2009 předsedovi vlády ČR a předsedovi Rady pro výzkum a vývoj Ing. Janu Fischerovi, CSc., odeslán klasickou poštou a elektronicky na adresy rvv@vlada.cz, novak.jan@vlada.cz a blazka.marek@vlada.cz; kopie byly zaslány České konferenci rektorů crc.@muni.cz, Radě vysokých škol arvs@ftvs.cuni.cz a Akademii věd ČR kavcr@kav.cas.cz.)

3. Příspěvky prezentované na Akademickém fóru 11.6.2009

(byly předneseny v pořadí I. Wilhelm, J. Šlerka, A. Šimůnek)

3.1. A. Šimůnek: Metodika hodnocení výzkumu a vývoje – dva opomíjené pohledy

Je pozoruhodné, že zásadní nedostatky Metodiky hodnocení výzkumu a vývoje byly stručně a výstižně popsány již v polovině roku 2005 ve Stanovisku Vědecké rady AV ČR. Nebudu je zde opakovat, Stanovisko Vědecké rady je v akademickém bulletinu v čísle 7-8 v červenci 2005. Přestože Radě vlády (RVV) bylo toto Stanovisko známo nejpozději od 18.7.2006, toho dne předsednictvo Vědecké rady AV zorganizovalo schůzku se sekretářem Rady vlády Dr. Blažkou, RVV námitky proti Metodice i nadále ignorovala.

Kritiku Metodiky bych chtěl doplnit o dva zatím opomíjené pohledy na hodnocení vědy a výzkumu:

1. Je třeba si uvědomit, že jakékoliv hodnocení vycházející ze zakonzervovaných údajů v databázi nepostihuje současný stav hodnocených. Zvláště u publikací je tento stav zřejmý, neboť každá publikace představuje část dokončené, uzavřené práce a obvykle prošla časově náročným oponentským řízením ještě před tím, než se do databáze dostala. Hodnocení prostřednictvím databází zcela pomíjí současný stav hodnoceného pracoviště, jeho momentální činnost a hlavně směry, kterými se pracoviště

zaměřuje a které mají být na základě hodnocení financovány. Je zřejmé, že toto může ohodnotit jen návštěva expertů na pracovišti. Samozřejmě že předcházející výsledky pracoviště jsou podstatné, je ovšem třeba též vědět, zda výsledky produkují výzkumníci v produktivním věku nebo vynikající důchodci zaměstnaní na částečný úvazek. Zkrátka, hodnocené pracoviště je třeba vidět, a to nejen kvůli badatelům, ale též vybavení, současným projektům atd.

2. Dále bych chtěl zdůraznit zatím značně opomíjenou skutečnost, že výsledek hodnocení fakticky určuje, co hodnotitel za vědeckou a výzkumnou činnost vlastně považuje. Pokud chceme naši vědu, výzkum a vývoj srovnávat se zahraničím, a jiné srovnávání nemá vůbec žádný smysl, musíme k hodnocení této činnosti používat stejných metod a kritérií jako v zemích, se kterými se chceme srovnávat. Zkrátka, musíme měřit ve stejných mírách jako tam, kam chceme směřovat. Je zřejmé, že Metodika hodnocení RVV tento požadavek nespĺňuje a zaměřuje činnost výzkumníků jinam, než je ve světě obvyklé.

Domnívám se, že několikaleté neakceptování kritických připomínek k metodice naznačuje, že Radě vlády nebo spíše vládě ČR vlastně ani o hodnocení nejde. RVV si pouze vytvořila nástroj, ve kterém vhodnou změnou parametrů dosáhne výsledku, kterým bude argumentovat při sestavování rozpočtu na vědu podle svých politických cílů. A dnes je zapotřebí nediskutovat nesmyslnou Metodiku, ale ptát se ministrů a poslanců na cíle, kterých chce naše vláda financováním vědy a výzkumu dosáhnout.

3.2. J. Šlerka: Reforma vědy a výzkum z pohledu vysokých škol a co s reformou dál **josef.slerka@gmail.com**

Výchozí situace z pohledu VŠ

1. Reforma vědy a výzkumu **je druhá polovina Bílé knihy**.
2. Reforma vědy a výzkumu **prosazuje sloučení univerzit a akademie věd**, aniž by taková idea prošla jakoukoli demokratickou a veřejnou diskusí.
3. Reforma vědy a výzkumu **de facto likviduje veškerý základní výzkum** a stává se slevněnkou pro průmysl.

Strategie VŠ a AV

1. Obě instituce soupeří o **omezené zdroje**, a tudíž hůře uzavírají koalice.
2. Fakticky **hrajeme věžňovo dilema**, tedy partii dobře známou z teorie her. Otázkou je, zda hrajeme na jedno kolo, anebo ne.
3. Některé univerzity se domnívají že ano. Z toho pak vyvozují, že **lepší je s AV nespolupracovat**.
4. Jiné univerzity ale vědí, že se tato hra bude hrát dlouho, a tak za nejlepší strategii považují **spolupráci s AV**.

Koho máme proti sobě

1. **Neprůhlednou a nedemokratickou** strukturu. RVV, komise pro výpočty, sekretariáty atd.
2. **Technokratickou** strukturu. Lidé, kteří reformu vzdělávání, vědy a výzkumu v České republice připravují, vsadili na princip technického nastavení prostředí. Fakticky ale nejde o technikálie, ale o samotnou podstatu.
3. Strukturu, která **vědomě využívá manipulaci** a pracuje s PR agenturami, aby lépe prosadila svoje záměry.

Co s tím?

1. Pokud by Bílá kniha nebyla zpolitizovaná ministrem Liškou, byla by dnes privatizace VŠ připravena.
2. Musíme udělat z problému vědy a výzkumu věc politickou, nikoli technickou. Jinými slovy ukázat, že to, co se chystá, ohrožuje celou společnost a nikoli jen hermetickou skupinu podivínů.
3. Musíme mít řešení, kterého chceme dosáhnout. Jinak budeme jen křiklouni.

A to vše musíme dostat do médií.

Jak pracují novináři?

Médium

1. Úvodník vyhodnocený editorem jako vynikající má v novinách 1 800 znaků, ty obzvlášť dobré mají 2 400. Běžný rozsah je však kolem 1000 znaků. Tedy **méně než jedna normostrana**.
2. Každý článek by měl obsahovat alespoň tři přímé citace a právo vyjádřit se má dostat i druhá strana. Víc než jedno téma se do článku nevejde.
3. Trend je snižovat i toto minimum na minimum. Kupříkladu v nových Hospodářských novinách je objem textu o 55 procent menší než dříve.

Provozní pozadí

1. V týdenících dostává autor na napsání článku čas maximálně 3 dny.
2. V denících cca 5 hodin nanejvýš; nečekejte, že bude věci rozumět.
3. Každý novinář má svá témata, nikoli téma. Není tedy specialistou na jednu věc, kterou by pravidelně sledoval. Neví tedy zcela nic o tom, co trápí nás.
4. Existuje seznam cca 200 jmen "expertů", s jejichž názorem se můžeme setkat nejčastěji. Takže představu společnosti o jejím fungování o fungování vytváří 200 lidí – je dobré se mezi ně dostat.

Případová studie Pro vzdělanost aneb co jsme se naučili

Vnější výstupy

1. **strategie hydry vs. strategie medvěda** – přehršel senátů, prohlášení, ponoukání ostatních, individuální články, postupné přidávání se dalších; strukturu nikdo nevedl, neměla jednu hlavu, kterou šlo utnout.
2. **pozitivní program** – od počátku formulováno jako PRO vzdělanost, nikoli PROTI reformě, stále jsme upozorňovali, že reforma je nutná, ale ne tato, a nakonec poblíž této líhně vznikla vlastní verze reformy.
3. **srozumitelnost** – textům, které jsme publikovali, dominovala i za cenu zjednodušení jednoduchost a srozumitelnost; vytipovali jsme si několik málo témat, která jsme neustále opakovali a uváděli do povědomí lidí a novinářů.
4. **využití sociálních sítí** – jednotlivé senáty se snažily spojit s politiky, novináři a podobně; intenzivně byl využíván internet a jeho možnosti: webové stránky, Facebook, Twitter a další aplikace.

Vnitřní přístup

1. **minimální shoda co nejvíce lidí** – z tohoto důvodu vzniklo na místě po několika hodinách hledání kompromisu Hradecké prohlášení.
2. **žádné hlasování, ale plný konsenzus** – co neprošlo obecnou shodou, bylo odmítnuto.
3. **princip nahraditelnosti** – ačkoli měla iniciativa Pro vzdělanost své mluvčí, mohl být ve vztahu k médiím v zásadě kdokoli nahrazen kýmkoli; nepěstujme si jednu osobnost, reprezentovat celou snahu jich musí více.

Zpět na začátek aneb Co dělat v naší situaci?

1. Využití principu hydry

- Například zítra se bude projednávat na RVV doporučení změnit metodiku. Je možné hned teď napsat jednoduchý dopis, který lze RVV poslat.

- Rada přítomných patří mezi lidi, kteří mají velký vliv na veřejné mínění. Mohou psát blogposty, dopisy nebo články.

- Lze vytvořit webové stránky, které budou shromažďovat potřebné informace i kontakty na lidi.

2. Využití pozitivního programu

- Kromě analýzy, shrnující, co je špatné, lze pracovat v užším kruhu na vlastní verzi modelu financování a získávat pro ni podporu. Domnívám se, že na jaře příštího roku by takový model mohl být připraven.

3. Srozumitelnost

- Každý článek, vyjádření atd. je třeba zjednodušit z pohledu maximální srozumitelnosti.

Nechat ho přečíst sousedovi v domě není špatný test.

4. Minimální shoda co nejvíce lidí

- Lidé si své dějiny dělají sami, ale na tak, jak by chtěli. Je třeba zakopat válečné sekyry a naopak začít hledat **minimální shodu** pro co **největší část** akademické obce.

5. Co víc?

Záleží jen na fantazii nás všech. Není pozdě. Protože tohle není hra na jedno kolo.

Děkuji za pozornost.

3.3. I. Wilhelm: Je nějaká souvislost mezi hodnocením a financováním ???

Prezentace I. Wilhelma (ppt, 19 snímků) – viz příloha.

4. Shrnutí.

Diskuse mohla konstatovat zvýšený zájem o problematiku, motivovaný však primárně nikoli čistě odborným hlediskem, ale důsledky principiálně vadné Metodiky pro hodnocení výsledků výzkumu a vývoje pro financování institucí a týmů. Výrazným negativním jevem je nejen vědomý souhlas s odborně neopodstatněným nebo i hrubě vadným postupem, ale dokonce jeho aktivní podpora, má-li to přinést zastánci Metodiky prospěch v přidělení prostředků. Vliv takového chování na výchovu vědeckých pracovníků, pokud nebude žádoucí odborností znemožňováno, způsobí vážné škody nejen ekonomické povahy. Odborná skupina organizace výzkumu ČFS JČMF bude pokračovat v odborných aktivitách, založených na neúplatném prosazování odbornosti ve vrcholných státních a akademických institucích jako samozřejmého atributu orgánů, jimž je svěřeno ovlivňování nebo dokonce řízení vědy a výzkumu.

Na otázku v názvu Akademického fóra V je odpověď jednoznačná: Stávající Metodika škodí.

5. Ukončení

Seminář byl ukončen v 16:45. Volné diskuse pokračovaly do 17:50.

Za Odbornou skupinu Organizace výzkumu ČFS JČMF

Prof. RNDr. Martin Černošský, CSc., předseda

cernohorsky@physics.muni.cz